

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.5.39](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.5.39)

УДК 338:354

*Ю. В. Грудцина,
к. е. н., доцент кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин,
Інститут управління, економіки та природокористування
Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського
ORCID: 0000-0003-3467-855X*

ПРЕМІЇ З ЯКОСТІ ЯК МЕТОД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ

*Yuliia Grudtsyna
PhD, Associate Professor,
Department of management and international economic relations
Educational and scientific institute of management, economics and natural resources
Taurida National V. I. Vernadsky University*

QUALITY AWARDS AS A METHOD OF STATE REGULATION OF PRODUCT QUALITY

У статті досліджено премії з якості як метод державного регулювання якості, шляхом аналізу закордонного досвіду. Для стимулювання підприємств, що добилися значних успіхів в області якості продукції, робіт та послуг, а також впроваджували сучасні методи управління якістю держави різних країн світу проводять конкурси на здобуття премій за досягнення в області якості. В статті розглянуті найвагоміші в світі конкурси на здобуття премій з якості, а саме: Японська премія Демінга, Американська премія Болдріджа, Європейська нагорода за якість. Відзначено доцільність розробки механізму проведення конкурсів з якості та запровадження премії з якості на національному рівні з метою стимулювання підприємств щодо впровадження сучасних методів та інструментів управління якістю.

The problem of quality management is the object and subject of scientific research. Quality is one of the key components of the competitiveness of products. In this regard, the production of high-quality products is a strategic task for the Ukrainian economy, which will ensure its success on the external and internal markets. The leading role in this is played by the state, which through its regulators is able to create incentive measures to encourage enterprises to implement modern methods of quality management. Quality contests are effective tools for ensuring the quality of products that are widely recognized in the world. The article examines the quality awards method of state regulation of quality through the analysis of foreign experience. Analyzing the foreign experience of quality regulation, it should be noted that the important place belongs to national quality awards, which stimulate enterprises to implement modern approaches to quality management. In order to stimulate enterprises that have made significant progress in terms of the quality of products, works and services, as well as implement modern methods of quality

management, the state of the countries of the world carry out contests for the achievement in quality. Competitions for quality are organized by many countries of the world in order to encourage enterprises to produce more quality products. The article discusses the world's largest contests for quality awards, namely: Deming's Japanese Prize, American Baldrige Prize, European Quality Award. The expediency of developing a mechanism for holding quality contests and introducing a quality award at the national level was noted in order to introduce modern methods and tools for quality management at enterprises. National quality awards increase the reputation of countries on the world market. Conducting quality competitions at the state level helps the state's economy to get a solid foundation for further development, winning companies receive recognition and world-wide popularity, the participating organizations have an effective management tool, and, consumers receive guarantees of quality of products and services.

Ключові слова: *якість; регулювання якості; премія з якості; стимулювання; конкурс якості.*

Key words: *quality; quality regulation; quality premium; stimulation; quality competition.*

Постановка проблеми. Проблема управління якістю була і залишається об'єктом та предметом наукових досліджень. В сучасних умовах розвитку економіки України, її прагненні стати повноправним членом міжнародного економічного співтовариства можливе лише при представленні на світовому ринку продукції конкурентоспроможного рівня. Якість являється однією з ключових складових конкурентоспроможності продукції. У зв'язку з цим випуск високоякісної продукції є стратегічною задачею для української економіки, що забезпечить їй успіх на зовнішньому і внутрішньому ринках. Провідну роль в цьому відіграє держава, яка завдяки своїм регуляторам здатна створити мотиваційні заходи аби заохотити підприємства впроваджувати сучасні методи управління якістю. Конкурси з якості є ефективними інструментами забезпечення якості продукції, що отримали широке визнання у світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню даній проблематики приділено чимало уваги вітчизняними та зарубіжними фахівцями. Зарубіжний досвід державного управління якістю продукції відображений в роботах Т. Счеджнер, Д.Кадді, М.Вінтар. В Україні проблемами державного управління якістю займаються Т.П. Калита, Іванюта П.В.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даного дослідження є аналіз світових премій з якості як методу державного регулювання якості, що стимулює підприємства до впровадження сучасних методів управління якістю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державне регулювання якості продукції як і державне регулюванню економіки передбачає використання ряду методів. Під методами державного регулювання економіки слід розуміти способи впливу держави на суб'єктів ринкової економіки з метою забезпечення сприятливих умов їх ефективного функціонування відповідно до прийнятої економічної політики держави [1].

Класифікації методам державного регулювання присвячено чимало праць вітчизняних науковців, зокрема Чемерис А.О. видає такі методи як адміністративний, економічний, соціально-психологічний, комунікацій, дипломатичний, світський етикет, змішаний [2]. Б.А. Райсберг під методами державного регулювання вбачає: адміністративно-розпорядчий, економічного спонукання, соціально-психологічні [3], Атаманчук Г.В. виділяє морально-етичні, соціально-політичні, економічні, адміністративні [4]. Гриньова В.М., Новікова М.М., Воротін В.Є., Чистов С.М., Никифоров А.Є. та ряд інших науковців методи державного регулювання економіки класифікують за двома ознаками: за формами впливу та засобами впливу. За формами впливу методи поділяють на дві групи: методи прямого та непрямого впливу. Залежно від засобів впливу виділяють правові, адміністративні, економічні та пропагандистські методи.

Методи прямого впливу примушують суб'єктів господарювання приймати рішення, які базуються не на самостійному економічному виборі, а на вказівках держави. До основних інструментів прямого впливу належать: ліцензії, нормативно-правові акти, квоти, ліміти, цільові комплексні програми, нормативи, державні замовлення, державні бюджетні витрати, централізовано встановлені ціни, тощо. Застосовуючи методи опосередкованого впливу держава прямо не втручається в процес прийняття рішень суб'єктами економіки, а створює лише передумови для того, щоб при самостійному виборі суб'єкти господарювання приймали рішення, які відповідають цілям економічної політики [5].

Чистов С.М., Никифоров А.Є., Куценко Т.Ф. зауважують, що «адміністративні методи державного регулювання економіки — це інструменти прямого впливу держави на діяльність суб'єктів ринку Основними інструментами адміністративного регулювання є ліцензії, квоти, санкції, норми, стандарти, державні замовлення, ціни. Правові методи — це діяльність держави щодо встановлення обов'язкових для виконання юридичних норм (правил) поведінки суб'єктів права. Застосування економічних або опосередкованих методів державного регулювання дає змогу створювати економічні умови, які спонукають суб'єктів господарювання діяти в

необхідному для суспільства напрямі, вирішувати ті чи інші завдання згідно із загальнодержавними та приватними інтересами. Регулювання за допомогою економічних методів дає змогу суб'єктам ринку зберегти право на вільний вибір своєї поведінки» [6].

Дослідимо основні методи державного регулювання якості, аналізуючи закордонний досвід. Держава повинна створити всі необхідні умови по заохочуванню підприємств у створенні високої якості, задля чого доцільно використовувати методи стимулювання. Аналізуючи закордонний досвід державного регулювання якості слід відмітити, що вагоме місце належить національним преміям з якості, що стимулюють підприємства втілювати сучасні підходи до управління якістю.

Для стимулювання підприємств, що добилися значних успіхів в області якості продукції, робіт та послуг, а також впроваджували сучасні методи управління якістю держави різних країн світу проводять конкурси на здобуття премій за досягнення в області якості. Нагороди за якість і досягнення, переваги у бізнесі приносять визнання найкращим організаціям і є важливим елементом підвищення конкурентоспроможності як на мікро-, так і на макроекономічному рівні.

Премії з якості ініціюються переважно на державному рівні, і тому носять статус національних. Методичне та організаційно-технічне забезпечення покладається на урядові або близькі до урядових організацій. Для проведення експертної оцінки конкурсантів залучаються представники державного управління, бізнесу та науки.

Здебільшого національні та регіональні премії у сфері якості засновуються з метою систематизації та структурування системи управління підприємства на основі сучасних концепцій та методів по управлінню якістю, щоб в результаті підвищити конкурентоспроможність підприємств як у середині країни, так і на світовому ринку. За умови участі у конкурсі підприємства оцінюються за певним набором критеріїв, на підставі яких відбувається порівняння і вибір кращого з них для номінування на премію. З матеріальної точки зору премія за якість безпосередньо нічого не дає, адже це не грошова нагорода, а своєрідний бренд – відзнака організації. Для багатьох підприємств найважливішою причиною участі в конкурсі є популярність і публічність, яку може принести перемога у конкурсі. Для того, аби перемогти у конкурсі, необхідно максимально відповідати всім критеріям премії за якість, для чого потрібно застосовувати різні методи, інструменти та технології поліпшення якості.

Конкурси з якості організовуються багатьма державами світу з метою стимулювання підприємств випускати більш якісну продукцію. Премії в галузі якості забезпечують їх лауреатам імідж лідера, репутацію надійного виробника високоякісної та конкурентоспроможної продукції чи послуги, відкривають нові ділові можливості. Лауреати отримують право використання емблеми премії у своїх рекламних матеріалах.

Модель премії можна визначити як набір критеріїв, що мають внутрішні взаємозв'язки і об'єднаних графічною схемою. Зміст критеріїв відображає основні складові бізнесу, актуальні для побудови конкурентоспроможної організації з ефективною системою управління. Критерії та схема моделі премій постійно переглядаються організаторами конкурсів з метою адаптування їх до мінливих умов ведення бізнесу.

Модель премії – це набір критеріїв (оціночних показників), що мають внутрішні взаємозв'язки і об'єднаних графічною схемою. Зазвичай модель включає 6-9 основних критеріїв, з 6-32 уточнюючими підкритеріями. Зміст критеріїв відображає ключові напрямки бізнесу, актуальні для побудови конкурентоспроможної організації з ефективною системою управління з точки зору розробників премії [7].

Виділяють два основних типи премій з якості: "комерційні", що присуджуються за результатами опитування споживачів та "за системою оцінок", що присуджуються за результатами комплексної оцінки незалежними експертами діяльності підприємств по відповідній системі критеріїв. Кожен критерій відображає певний напрямок діяльності підприємства і оцінюється за бальною системою [7]. Найвідомішими та найвагомішими преміями за досягнення в сфері якості вважаються: Японська премія Демінга, Американська премія Болдріджа, Європейська нагорода за якість.

Премія Демінга була заснована Спілкою Японських вчених та інженерів в 1951р. З моменту започаткування та до 1984 р. вона присуджувалася тільки Японським компаніям, а з 1984 р. також іноземним компаніям. Премія Демінга є першою і найбільш престижною з усіх існуючих на сьогоднішній день нагород за якість. Мета премії Демінга покликана сприяти розвитку систем всезагального менеджменту якості (TQM) в організаціях, а також застосуванню і розвитку інструментів якості або статистичних методів, що дозволяють удосконалювати роботу. Премія Демінга присуджується в 4-х номінаціях, а оцінка на відповідність умовам премії Демінга серед організацій здійснюється за низкою критеріїв. Склад критеріїв ділиться на три види: «базові категорії», «специфічні дії» і «роль вищого керівництва». Експерти Премії Демінга щорічно визначають наскільки успішно компанії застосовують принципи і методи всезагального менеджменту якості TQM, оцінюючи діяльність щодо забезпечення якості, побудови систем внутрішнього організаційного контролю компанії із застосуванням статистичних методів контролю якості та організації "гуртків якості", а також досягнуті результати: поліпшення якості продуктів і послуг, підвищення продуктивності, зниження витрат, збільшення продажів, зростання прибутку. Лауреатами премії, в 2018 році стали чотири індійські компанії: «Rane NSK Steering Systems Private Limited», «Indus Towers Limited», «JSW Steel Limited», «Vijayangar Works», «Sundram Fasteners Limited». У числі переможців конкурсу також три японських виробника і по одному підприємству з Індонезії і Китаю.

Національна нагорода за якість США – премія Болдриджа була заснована в 1987 році. Спочатку ця премія присуджувалася тільки виробничим компаніям і компаніям сфери послуг, а у 1999 році область застосування розширилася за рахунок організацій охорони здоров'я та освіти, з 2005 р. премія стала присуджуватися некомерційним і урядовим організаціям. Мета даної премії полягає в розвитку конкурентоспроможності американських компаній за рахунок підвищення якості продукції та послуг. Премія Болдриджа має кілька номінацій, що залежать від сфери діяльності організації. Премія присуджується на підставі оцінки діяльності за певним набором критеріїв. Критерії згруповані по семи категоріях. Для всіх номінацій назви цих категорій однакові [9].

Премія EFQM (European Foundation for Quality Management) модель Європейського фонду управління якістю, покликана стимулювати організації вдосконалювати якість своєї продукції і якість управління. У 1991 році фонд заснував нагороду в області якості – European Quality Award (Європейська нагорода за якість). Впровадження цієї нагороди передбачає Європейським організаціям допомогу у вдосконаленні продукції та системи управління, і за рахунок цього підвищення їх конкурентоспроможності на світовому ринку. У 2006 році назву нагороди за якість було змінено. Нова назва Європейської нагороди за якість – EFQM Excellence Award (нагорода EFQM за досконалість). Брати участь у конкурсі EFQM може будь-яка організація, що знаходиться в Європі чи за її межами. Всі учасники поділяються на 4 категорії: приватні комерційні організації; громадські комерційні організації; приватні некомерційні організації; громадські некомерційні організації. Переможцем визнається організація, яка домоглася виняткових результатів у всіх областях своєї діяльності, застосовує модель EFQM і може продемонструвати високоефективну, результативну і безперервно вдосконалювану систему управління. Нагорода EFQM за досконалість включає дев'ять критеріїв, кожен з яких містить ще ряд підкритеріїв. Критерії верхнього рівня поділяються на дві групи «можливості» (включають в себе 5 критеріїв) і «результати» (включають в себе 4 критерії). Критерії групи «можливості» показують, що організація може робити, і що вона робить в питаннях удосконалення своєї діяльності. Критерії групи «результати» показують реальні досягнення організації [8, 9]. У таблиці 1 проведено порівняльний аналіз найбільш визначних премій з якості, а саме: Японської премія Демінга, Американської премії Болдриджа, Європейської премії за якість.

Таблиця 1.

Порівняльна характеристика світових премій з якості

Аспект	Премія Болдриджа	Премія Демінга	Європейська премія за якість
Мета премії	Задоволення споживача, конкурентоспроможність продукції, збільшення обсягу продажів, відповідність вимогам міжнародних стандартів ISO серії 9000	Поширення принципів безперервного вдосконалення на основі філософії TQM, заохочуючи організації, що досягли успіху в розробці власних підходів до управління якістю	Задоволення покупців, працівників та суспільство загалом через лідерство в політиці та стратегії управління персоналом, ресурсами і процесами, що приводить врешті-решт до значних результатів у бізнесі
Яким підприємствам присуджується	Виробничі компанії, сервісні компанії, компанії малого бізнесу, освіти, охорони здоров'я	Будь-яким	Великі організації й бізнес-одиниці; виробничі підрозділи; некомерційні організації; підприємства малого і середнього бізнесу
Критерії оцінювання підприємств	Керівництво і стратегічне планування. Націленість на ринок та споживача. Інформація та аналіз. Управління і робота з персоналом. Управління виробничим процесом. Результати виробничої діяльності.	Стратегія та основні цілі. Організація і ведення господарської діяльності. Навчання і підвищення кваліфікації. Збирання даних і зіставлення звітів. Аналіз. Стандартизація. Контроль. Гарантії якості. Результати. Майбутні плани	Керівництво (лідерство) Політика і стратегія Управління персоналом Ресурси. Процеси. Задоволеність споживачів. Задоволеність персоналу. Вплив на суспільство Результати бізнесу
Кількість премій в рік	Не більше двох компаній у кожній категорії	Усім компаніям, що відповідають вимогам стандартів	Усім компаніям, що відповідають вимогам стандартів
Територія присудження	Компанії США	Компанії будь-якої країни світу	Компанії Європи
Рік заснування	1987	1951	1992 р.

Також варто відзначити існуючі на сьогодні премії, а саме: золота нагорода за якість країн Азійсько-Тихоокеанського регіону, Барбадоська національна нагорода за якість Великобританії для промисловості, Бразильська національна нагорода за якість, Колумбійська національна нагорода за якість, «Знак «Q» Гонконгу, національна нагорода за якість Раджива Ганді, премія за якість Великобританії, найвища премія Ірландської асоціації з якості. Зазначені премії здебільшого базуються на критеріях оцінювання премій Демінга, Болдріджа, Європейської та на принципах Всезагального управління якістю.

Зауважимо, що в основі багатьох моделей лежать принципи TQM (Total quality management) або всезагального менеджменту якості, який з'явився в 60-і роки як японський підхід до управління компаніями. Цей підхід припускав безперервне поліпшення якості в різних сферах діяльності – виробництві, закупівлях, збуті, організації роботи тощо. [10].

Всезагальний менеджмент якості включає в себе різні теоретичні принципи і практичні методи, інструменти кількісного та якісного аналізу даних, елементи економічної теорії та аналізу процесів, які спрямовані на одну мету – безперервне поліпшення якості. TQM можна визначити як підхід до управління організацією, сфокусований на якості. Якість досягається за рахунок залучення всього персоналу в діяльність з удосконалення роботи. Метою підвищення якості є задоволення споживачів і отримання вигоди усіма зацікавленими сторонами (працівниками, власниками, конкурентами, постачальниками) і суспільством в цілому. Філософія всезагального менеджменту якості базується на кількох основних принципах [11]. У дещо зміненому вигляді ці елементи увійшли до складу принципів системи менеджменту якості, представлених в стандартах ISO серії 9000.

Побудова системи управління на базі моделі премії якості передбачає прагнення максимально відповідати критеріям використовуваної моделі. Для того щоб процес вдосконалення зробити більш відчутним кожна з премій має систему оцінки. Застосування моделей премій якості передбачає дві важливих умови, які одночасно можуть бути бар'єрами до їх використання в якості моделей вдосконалення.

По-перше, для опису критеріїв моделей необхідно надати відповіді на ряд питань, що визначають, що саме зроблено в сфері управління якістю. Це завдання реалізується на етапі підготовки звіту, характерному для всіх конкурсів на здобуття премій якості. Питання розробляються виходячи з певної усередненої компанії і не можуть враховувати індивідуальних специфічних особливостей організації, що ставить необхідність глибокого і більш детального вивчення процесів компанії, тому виникають складності для проведення об'єктивної оцінки бізнесу. Ця обставина вимагає досить тривалої і тісної роботи з консультантами. Друге, з чим доведеться зіткнутися менеджерам при використанні моделей премій якості, - це відсутність регламентованих рішень та алгоритмів вдосконалення. Розуміння критеріїв різних моделей і їх взаємозв'язку з бізнес-процесами організації не дає певної відповіді, як проводити поліпшення. Система залишає користувачеві можливість самому визначати області для поліпшення і знаходити шляхи вдосконалення, застосовуючи різні методи, інструменти та підходи. Одна з основних цілей не тільки лауреатів і дипломантів, а й усіх учасників конкурсу – освоєння методу самооцінки діяльності організації на відповідність критеріям премії якості. І навіть не беручи участь в конкурсі, будь-яка організація - на якому б рівні розвитку вона не знаходилась - може застосовувати критерії премії для самооцінки. Це дозволить їй отримати всебічну картину своєї діяльності, оцінити її задоволення споживачами, персоналом, постачальниками, суспільством, і на цій основі визначити пріоритетні напрямки вдосконалення. У самооцінці закладено одне з головних властивостей премій якості, яке робить їх не просто знаком визнання заслуг, а процедурою, що допомагає організації визначити свої досягнення і недоліки, свої шанси на успіх або завдання на майбутнє.

Варто відзначити і про існування премій з якості в сусідніх державах. Премія Уряду Республіки Білорусь за досягнення у сфері якості була заснована постановою Ради Міністрів Республіки Білорусь з метою підвищення конкурентоспроможності виробленої в Республіці продукції, виконуваних робіт, надання послуг та забезпечення визнання досягнень у сфері якості продукції (робіт і послуг). Оцінка діяльності організацій-учасниць конкурсу на здобуття премії проводиться в балах. У 2013 р. модель і критерії премії Уряду Республіки Білорусь актуалізовані з метою гармонізації їх з моделлю Європейської премії по якості, зміст критеріїв відображає ключові напрями діяльності організації, які повинні бути охоплені ефективною системою управління. Рішення про присудження Премії набирає чинності після його затвердження постановою Ради Міністрів Республіки Білорусь. Лауреати Премії отримують право використання емблеми Премії в маркуванні продукції, документації та рекламних матеріалах протягом п'яти років [12].

Варто відзначити, що премії якості, перш за все являють собою моделі вдосконалення бізнесу, які дозволяють менеджерам структурувати і систематизувати роботу в компанії та почати процес вдосконалення. Сьогодні велика кількість компаній на базі моделей премій якості вибудовують стратегію управління, спрямовану на постійне вдосконалення бізнесу. Критерії та моделі премій з якості являються інструментом сучасних методів управління.

Висновки. Світові премії в галузі якості відіграють важливу роль у розвитку сучасного бізнесу, формують філософію якості і принципи вдосконалення організацій. Національні премії за якістю підвищують репутацію країн-засновниць на світовому ринку. Перевагами премій за якість є: по-перше, економіка держави отримує міцний фундамент для подальшого розвитку; по-друге, компанії-лауреати отримують визнання і світову популярність; по-третє, організації-учасники мають ефективний інструмент управління; по-четверте, споживачі отримують гарантії якості продуктів і послуг. Результатом конкурсів в області якості для підприємств-членів є не лише всезагальне визнання, але і отримання достовірної інформації про проблеми, над

якими ще варто працювати. Міжнародні та національні премії в області якості є найвищими нагородами, яких може досягти підприємство, що має успіхи в області якості продукції та послуг та володіє високоефективними методами управління якістю. Проведення конкурсу з якості є важливою складовою державної системи управління якістю, що мотивує підприємства до впровадження сучасних методів управління якістю.

Список літератури.

1. Державне регулювання економіки: [Підручник] / Михасюк І., Мельник А., Крупка М., Залога З. – Львівський національний університет ім. І.Франка. – Друге видання, виправлене і доповнене. – К.: „Атіка”, „Ельга-Н”, 2002. – 592 с.
2. Чемерис А.О. Оцінка інституційної ефективності державного управління: управлінський аспект // Ефективність державного управління: Збірник наукових праць – Л. ЛПІДУ НАДУ, 2004. – Вип. 5. – с.17-31.
3. Райсберг Б.А. Государственное управление экономическими и социальными процессами: Учебное пособие. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 384 с.
4. Атаманчук Г.В. Государственное управление (организационно-функциональные вопросы): Учеб. пособие. – М.: Экономика, 2002. – 392 с.
5. Ніколенко Ю. В. Політична економія: Підручник – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 632 с.
6. Державне регулювання економіки: [Навч. посібник] / Чистов С.М., Никифоров А.Є., Куценко Т.Ф.— К.: КНЕУ, 2000. — 316 с.
7. Маслов Д. Сравнительный анализ мировых премий по качеству [Текст] / Д. Маслов, Э. Белокоровин // М.: Стандарты и Качество. — 2005. — No5. — С. 43—49.
8. Гусаков Ю.А. Мировые премии в области качества: признание успеха [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.asms.ru/upload/iblock/5e2/5e2310afe4c408e58b40648505423a9d.pdf>
9. Апенко С. Н. Участие в конкурсе на соискание премии качества как элемент маркетинговых коммуникаций компании / С. Н. Апенко, О. В. Попова, Г. Е. Чернобаева // Известия Иркутской государственной экономической академии. — 2015. — Т. 25, № 4. — С. 607–612. — DOI : 10.17150/1993-3541.2015.25(4).607-612.
10. Бондаренко С. М. Використання концепції загального управління якістю (TQM) в органах місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / С. М. Бондаренко, А. О. Касич // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2017. – № 2. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1029>.
11. Экономический анализ премий качества : монография [Корж А.В., Герасимов Б.И., Сизикин А.Ю.]. – Тамбов.: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2006. – 80 с.
12. Відомості Державного комітету по стандартизації Республіки Білорусь [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gosstandart.gov.by/Konkyrsu-v-obl-kach_prem-pravit.php

References.

1. Mykhasiuk, I. Melnyk, A. Krupka M. and Zaloha, Z. (2002), *Derzhavne rehulivannia ekonomiky* [State regulation of the economy], 2nd ed., Atika”, „Elha-N”, Kyiv, Ukraine, P. 592.
2. Chemerys, A.O. (2004), "Assessment of Institutional Efficiency of Public Administration", *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia: Zbirnyk naukovykh prats*, vol. 5, pp.17-31.
3. Rajsberg, B.A. (2005), *Gosudarstvennoe upravlenie jekonomicheskimi i social'nymi processami* [State management of economic and social processes], INFRA-M, Moscow, Russia, P. 384.
4. Atamanchuk, G.V. (2002), *Gosudarstvennoe upravlenie (organizacionno-funkcional'nye voprosy)* [Public administration (organizational and functional issues)], *Jekonomika*, Moscow, Russia, P. 392.
5. Nikolenko, Yu. V. (2009), *Politychna ekonomia* [Political Economy], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine, P. 632.
6. Chystov, S.M. Nykyforov, A.Ye. and Kutsenko, T.F. (2000), *Derzhavne rehulivannia ekonomiky* [State regulation of the economy], KNEU, Kyiv, Ukraine, P. 316.
7. Maslov, D. and Belokorovin, Je. (2005), "Comparative analysis of world quality awards", *Standarty i Kachestvo*, vol. 5, pp. 43—49.
8. Gusakov, Ju.A. "World Quality Awards: Recognizing Success", [Online], available at: <http://www.asms.ru/upload/iblock/5e2/5e2310afe4c408e58b40648505423a9d.pdf>
9. Apen'ko, S. N. Popova, O. V. and Chernobaeva, G. E. (2015), "Participation in the competition for the quality award as an element of the company's marketing communications", *Izvestija Irkutskoj gosudarstvennoj jekonomicheskoy akademii*, vol. 25, issue 4, pp. 607–612, DOI : 10.17150/1993-3541.2015.25(4).607-612.
10. Bondarenko, S. M. and Kasych, A. O. (2017), "Using the concept of total quality management (TQM) in local self-government agencies", *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 2, [Online], available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1029> (Accessed 4 May 2019).
11. Korzh, A.V. Gerasimov, B.I. and Sizikin, A.Ju. (2006), *Jekonomicheskij analiz premij kachestva* [Economic analysis of quality prizes], *Izd-vo Tamb. gos. tehn. un-ta*, Tambov, Russia, P. 80.
12. The State Committee for Standardization of the Republic of Belarus, [Online], available at: http://www.gosstandart.gov.by/Konkyrsu-v-obl-kach_prem-pravit.php (Accessed 4 May 2019).